

ROWAN VAN AS, GESPREK MET WALTER SWENNEN, 28 APRIL 2016, BRUSSEL

Devoted to *unthinking Jubilation, the aim of my life's quest*' is de eerste

filosofische uitspraak waarmee Walter Swennen mij confronteerde tijdens onze emailconversatie. Deze uitspraak galmt door in al de dingen die hij die middag, nadat we hadden afgesproken, tegen me gezegd heeft. Zijn schilderen is een levenslange zoektocht naar het 'weglaten van denkprocessen' als ik het vrij mag vertalen. Dit is wat je voelt bij al zijn schilderijen. Een aantal dingen die hij hierover gezegd heeft weet ik nog terug te halen aan de hand van aantekeningen tijdens het gesprek, maar een geluidsopname maken wilde hij niet. Ik had wel een vragenlijst maar het werd al snel duidelijk dat Swennen niet te stoppen is als hij eenmaal begint te babbelen, tussendoor vroeg ik wel dingen om hem te 'voeden'. Ik heb toch de kans gezien om mijn vooraf bedachte vragen te stellen, om een beetje regie in het geheel aan te brengen, maar het was al met al behoorlijk chaotisch, ik heb dus niet alle vragen chronologisch gesteld. Het is een verslag van zijn relaas geworden in combinatie met een aantal vooraf geformuleerde vragen met antwoorden. Ik heb het met Walter globaal vooral over drie dingen gehad; zijn methode van schilderen, de kunstwereld en praktische dingen die hij daarvan geleerd heeft, en zijn visie op schilderkunst in het algemeen met voorbeelden van kunstenaars die hij ambieert maar ook liet hij weten welke kunstenaars hij absoluut niet goed vindt. Ik heb er zeker wat van geleerd, al heeft hij maar 2 keer iets aan mij gevraagd, op welke school ik zat en hij vroeg naar beeldmateriaal van mijn werk, ik liet een schilderij van mij zien en hij vond het een goed begin. Ik schilder niet zo vaak, maar er kwamen zoveel dingen aan bod tijdens het gesprek die, ook al heb ik geen 'totalitaire schilders praktijk', leerzaam waren in de context van mijn huidige werkzaamheden.

Nadat ik een kop thee kreeg en het allergeedkoopste chocoladebroodje begon hij langzaam doch gestaag te praten over zijn leefomgeving, 'er is hier om de hoek een nieuwe winkel waar je bijna alles kunt kopen, er is daar een schap van 3 bij 5 meter vol met wasmiddelen'. Uit de manier waarop hij het vertelde bleek ongeloof en een beetje onbegrip over het nut van zoveel keus. Hij is al 70 en heeft de tijd nog mee gemaakt dat er niet zo veel te kiezen viel als nu. Het ideale idee dat er maar 1 soort wasmiddel voor de hele wereld is vind ik op zich heel rustgevend, maar iedereen mag zijn eigen wasmiddel bedenken en verkopen en dat is ook een groot goed.

Volgens Swennen is kunst nonsens, een enigma. Maar tijdens een tentoonstelling 'lezen' de toeschouwers dat juist niet zo, ze proberen het 'raadsel' te ontcijferen en denken daarom dat het absoluut geen nonsens is. Het is een besef dat schilderkunst een voorstelling is en blijft, het is niet echt. Het is geen zelfspot, denk ik, van Swennen. Maar het zegt wel iets over zijn karakter, hij ziet kunst niet als het allerhoogste onaantastbare goed, zelfrelativering zou je het kunnen noemen. Vaak komen toeschouwers niet dichterbij dan twee meter van een werk, 'zonde', want volgens hem is een werk het interessantst om van heel dichtbij te bekijken, want dan zie je zoveel meer dan alleen de compositie en kleur, je ziet elke beweging die de schilder heeft afgelegd, 'je kunt er in

verdwalen'. Ik had niet het idee dat Swennen dit negatief of cynisch bedoelde, het was meer een constatering die nu eenmaal het verschil tussen een maker en een (gemiddelde) kijker duidelijk maakt. Hij gaf hierbij een voorbeeld uit zijn eigen werk; 'als ik een citroen wil schilderen dan doe ik dat, dus schilder ik de citroen, dan ben ik bezig om met de verf een beeld te creëren, de kijker zal dit proces nooit ervaren, daarom rest dan alleen nog interpretatie, iets waar Swennen als schilder geen boodschap aan heeft, hij zegt dan ook weinig met kunstkritiek te hebben, omdat die vooral ge-end is op de interpretatie van een werk, maar daar is hij als schilder niet zo mee bezig, dat zou het werkproces alleen maar in de weg zitten, als hij zijn schilderijen constant zou interpreteren. Wat hij wel doet is zijn schilderijen na sessies laten rusten voor een aantal weken door ze om te draaien. Als hij er dan weer naar kijkt is het beeld helemaal verandert, er zijn weer ideeën voor de volgende laag, interpretatie speelt daarbij natuurlijk wel een rol, maar op een schilders manier en niet op een toeschouwers manier. Ik begrijp wel wat hij er mee bedoelt. We komen hierdoor terug bij zijn filosofische levensdoel 'unthinking jubilation'. Eigenlijk betekent het niet meer dan dat hij wil beginnen met schilderen zonder te denken, zonder een visueel idee. Want je kunt niet altijd maar een visueel idee hebben. Daarom heeft hij voor zichzelf een 'procedure' als hij geen inspiratie heeft of geen visueel idee wil hebben. Hij maakt er een spelletje van, 'ik begin bijvoorbeeld met een lijn en dan kan de procedure zijn: schilder nog 3 lijnen, dan een geometrische vorm, wis het weer uit, voeg weer een vlak toe, tijdens dit proces ontstaat het beeld. 'Je kunt een schilderij maken ook zien als choreografische oefening, dansers denken niet, ze tellen. Zo kun je ook schilderen.' Swennen heeft ook wel eens zijn kinderen gevraagd wat te schilderen, een manier om uit je eigen denken te stappen, dit kan heel inspirerend werken, want je hoeft niet alles alleen te doen.

Het fenomeen Kitch kwam ter sprake:

'Ik heb kitsch de laatste tijd leren waarderen; ik kwam laatst bij een pools gezin binnen, ze hadden een vitrine vol met kitsch in de vorm van souvenirs uit allerlei landen. Voor die mensen is dat een uiting van begaandheid met de wereld. Het gaat er om welke waarde men aan een object hecht, kitsch heeft als object nooit waarde, maar de waarde van kitsch zit hem altijd in de waarde die eraan wordt gegeven, kitsch is altijd een referentie naar een origineel, een cultuur, het gaat om het herwaarderen van iets, en niet om het materiaal zelf', dat vind Swennen dus wel iets moois. Hij gaf mij hierbij een voorbeeld van een eigen ervaring; 'vroeger werkte ik als stukadoor, als ik de putten en gaten in een muur dichtgestopt had met vuller vond ik het beeld dat ontstond mooi, de gevulde plekken met nieuw materiaal ten opzichte van de oude vieze muur.'

Medewerkers gingen er snel over heen met mortel.

'Daarnaast kan ik zomaar gefascineerd raken door een object, ik vond ineens de deur van de camionette waarin mijn werk werd vervoert heel interessant, intrigerend, het gaat er hierbij ook om een waarde te zien in het object dat er ogenschijnlijk niet toe doet.'

Hoe heb je geleerd over je werk te communiceren? *Want het moet uiteindelijk toch aan de man gebracht worden.*

'In New York vroeg een of ander persoon, die binnen de kunstwereld actief was aan mij: 'Whats your strategy' ? ik zei 'ik heb geen strategie, het is geen oorlog'. Nee, ik heb me er niet zo mee bezig gehouden doorheen mijn leven om mijn werk aan de man te brengen, alleen ik zie het wel als een vanzelfsprekendheid dat ik mijn werk verkoop, dit komt omdat een oom van mij 'de kunstschilder binnen de familie was' en hij had behoorlijk veel aanzien binnen diezelfde familie en verkocht ook veel werk via een galerie, dus was het niet iets gekks, het schildersleven. het werd net als een gewone baan gezien binnen onze familie. Dus in die context ben ik wel bekend met het schilder zijn, ik heb in mijn carrière met verschillende galleries gewerkt en veel ups en downs meegemaakt, het is niet over rozen gegaan, ik heb ook periodes gehad dat ik de telefoon niet opnam en brieven/mails niet beantwoorde, toch ben ik wel bij een goede galerie terecht gekomen nu, communicatie over mijn werk heb ik ook moeten leren, maar ik houdt me er niet specifiek mee bezig.'

Hoe ben je begonnen met kunst?

Na de kunst academie wilde ik dichter worden, maar dat liep niet zo goed, ik kon er niet van rondkomen. Mijn moeder vond dat ik net als die oom schilder moest worden, maar dat wilde ik niet omdat ik niet zoals hem wilde worden, hij schilderde alleen maar bloemen en ik vond het verschrikkelijk, ik sloot me meer aan bij de dichters, ik heb Broodthaers nog gekend, we kwamen in dezelfde kringen. Schilderen ben ik er toen bij gaan doen om geld te verdienen, naast dat stukadoorsbaantje natuurlijk. Dat ging uiteindelijk zo goed dat ik er nooit meer mee gestopt ben ik vond er mijn weg in door de noodzaak geld te moeten verdienen.

Vond je aansluiting bij een groep toen je begon?

Met de komst van de popart kwam het gevoel dat alles mogelijk was, in die tijd zat ik op de kunstacademie. Wel had ik bij tekenles een leraar waarvan bepaalde dingen niet mochten, want we moesten naar de realiteit tekenen. Hij heeft me wel leren kijken. Het schilderen met olieverf vind ik een overschatte techniek hoor trouwens, je moet er niet te lang op zitten oefenen, je moet gewoon je beeld willen maken zonder je te veel druk te maken over je technische kwaliteiten, dat komt vanzelf wel.

Bernard Buffet vond ik mooi toen ik 14 was. Ook die Brucke (Duits expressionisme) is een groep die mij in die tijd zeker fascineerde, al zie ik mezelf niet als een expressionist. Willem de Kooning vind ik ook goed. Ik stel het fenomeen 'expressief schilderen' in vraag, want in mijn ogen is expressief schilderen iets wat dan als een eruptie zou moeten ontstaan, als een puist die je uitknijpt. Hoe de expressionisten schilderden was wel degelijk weloverwogen met opbouw van lagen, kleur, compositie. In die zin vind ik het woord expressionisme, althans hoe ik dat woord zie, niet passen bij die schilderstijl' en dat geldt dan ook voor mijn eigen werkmethode.

Over de werkmethode van Walter Swennen:

Ik begin met een achtergrond met daarop een beeld, dat proces duurt meestal een paar weken, zoals eerder benoemd heeft het bij mij tijd nodig om het beeld te laten ontwikkelen. Om het schilderij af te maken is er nog een 3^e element nodig. Een schilderij wordt pas interessant als die ontwikkeling in de verschillende lagen zichtbaar wordt, zo ontstaat er een meer multidimensionaal beeld. Het is belangrijk voor mijn werk om telkens andere visies tijdens het schilderen binnen te laten, dat bedoel ik met die verschillende lagen. Hoe verder het schilderij zich ontwikkelt hoe minder je het beeld anders kunt zien, en dan is het op een gegeven moment af. Wat mij aan het schilderen interesseert is de tensie tussen de verf en het beeld.

Over de compositie: 'Alles moet opgesloten zitten in het beeld, niet als een stripafbeelding' waar het beeld verder loopt in een volgend plaatje, dat is wat de schilderkunst tot iets mythisch maakt en waarom het zo spannend wordt gevonden, want alles moet binnen dat ene kader gebeuren. Terugkomend op het idee van choreografie en het spel als manier om andere invalshoeken te creëren: 'ik heb ook geëxperimenteerd met de afstand die ik neem tot het schilderij, ik plaatste het schilderij op een schuine muur in een heel kleine ruimte, zo kon ik alleen van een bepaalde ongemakkelijke hoek naar mijn werkproces kijken, zo heb ik nog een aantal dingen geprobeerd.'

'Het gaat erom te begrijpen waarom deze kunst 'licht' is. Een eerste reden: omdat de schilderijen van Swennen het besef articuleren dat een beeld niet een revelatie of bijzondere verschijning is, maar een uitvindsel, en omdat ze hun karakter als maaksel niet verbergen, maar opdringen.' (citaat)

**Bart Verschaffel, *De methode van Walter Swennen*
Freiheit gibt Witz und Witz gibt Freiheit.
Jean Paul.
de Witte Raaf, Editie 167 januari-februari 2014**

Swennen over de kunstwereld:

'Ik haat openingen in België, want het is er altijd stervensdruk, je kunt niet naar de werken kijken en er zijn altijd mensen die je tegen komt die al 30 jaar lang bij elke opening alleen 'hoi' zeggen en verder niets. Jongstleden heb ik een tentoonstelling gehad bij de Gladstone Gallery in New York. In New York is het helemaal anders, NY is te gek. Ik voelde me voor even een echte koning. Ik werd met een zwarte limousine opgehaald uit het hotel om naar de galerie te gaan om daar mijn schilderijen te positioneren voor de expositie. Ik deed mijn handen uit het raam en begon te wuiven naar mensen (*lacht heel hard*). Tijdens de opening was het betrekkelijk rustig, veel relaxtere sfeer. Een zakenman stapte op mij af en had echt kijk op het werk, begon met me te praten over het werk. In België komt dat veel minder voor, daar is het meer slap gelul. De medewerkers van de galerie waren studenten van de kunstacademie, zij hielpen de schilderijen op te hangen, maar wat me verbaasde is dat ze ook echt hun mening over de positionering durfden te geven, fantastisch.

Een probleem in de kunstwereld is dat er ook veel amateurs met wat te veel geld een galerie beginnen; ze trekken dan kunstenaars aan maar weten vervolgens te weinig over hoe de wereld werkt. Van de kunstenaars met wie ze werken hoeven de meesten niet te verwachten een lange carrière te krijgen, vaak gaat het na een paar jaar al fout door onprofessionele handelingen van de galerie houder, dit kan zich uiten op verschillende manieren, bijvoorbeeld: de relatie van de onprofessionele galeriehouder met de

kunstenaar is niet duidelijk. De galeriehouder ziet niet het verschil tussen de galeriehouder, zichzelf dus, en de kunstenaar. De kunstenaar denkt op een totaal andere manier. De galeriehouder bemoeit zich met allerlei zaken van de kunstenaar wat hij/zij eigenlijk niet zou moeten doen. Een goede galeriehouder weet dat hij/zij zich focust op het commerciële aspect van het geheel, en niet met het werk gaat bemoeien. Barbara Gladstone is een echte goeie, ze is een killer', maar ik heb ook met galeries gewerkt die tussen de wereld van de kunstenaar en de eigen 'kunst' wereld balanceert, en dat is niet het verstandigst.'

Helaas weet ik niet meer wat Swennen nou precies met die laatste uitspraak over Gladstone bedoelde, maar ik denk dat hij bedoelde dat ze een goede galeriehoudster is omdat ze precies weet hoe de wereld in elkaar steekt en hoe ze bepaalde mensen moet aanspreken en hoe ze met haar kunstenaars moet om gaan.

Hoe ben je bij Gladstone terechtgekomen?

'In Brussel heeft ze een vestiging, ze is komen kijken in WIELS bij mijn retrospectief tentoonstelling, we hebben gepraat en ze nodigde me uit om bij haar galerie te komen, ik vond dat prima.'

De moraal van Walter Swennen:

Het belangrijkste filosofische gedachtegoed wat Swennen door laat schemeren is dat het om het doorgaan gaat in het leven, het blijven proberen, overnieuw doen, dat heeft hem gebracht waar hij is nu. Hij liet mij een boek zien van Samuel Becket. Op de laatste bladzijde stond de zin: *'men moet doorgaan, het is misschien al gebeurd, ze hebben het me misschien al gezegd, ze hebben me misschien tot de drempel van mijn verhaal gedragen, voor de deur die opengaat op mijn verhaal, het zal me niet verwonderen, als hij opengaat, het zal ik zijn, het zal het zwijgen zijn, waar ik ben, ik weet het niet, ik zal het nooit weten, in het zwijgen weet men niet, men moet doorgaan, ik zal doorgaan.'*

Tot slot de kunstenaars die Swennen verafschuwde:

Jan Fabre de 'kever-stukadoor' van de koninklijke familie' en Daniel Buren.

